

Právní rámec nabývání vlastních akcií akciovou společností

Preambule

Komise pro cenné papíry (dále jen „Komise“) je od 1. 1. 2001 v souvislosti s novelou zákona č. 15/1998 Sb., o Komisi pro cenné papíry a změně a doplnění dalších zákonů ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Komisi“) nadána kompetencí vykonávat státní dozor mj. nad nabýváním vlastních akcií a zatímních listů akciovou společností a jí ovládanou osobou. Protože se při výkonu tohoto dozoru setkává relativně často s nepochopením smyslu zákonné úpravy i konkrétních ustanovení zákona v této oblasti, poskytuje k dispozici tento dokument, jehož cílem je výše zmíněné otázky objasnit. Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník ve znění pozdějších předpisů, obsahuje úpravu nabývání vlastních akcií a zatímních listů v § 161 až § 161f. Veškeré odkazy na konkrétní ustanovení zákona se vztahují k obchodnímu zákoníku, není-li v konkrétním případě uvedeno jinak.

Závěry v tomto dokumentu obsažené nejsou právně závazné a soud jako jediný orgán, který může právně závazně interpretovat zákon, k nim tedy nemusí přihlídnout. Tento dokument bude Komise průběžně doplňovat, případně upřesňovat, a to jak na základě dalších zkušeností z praxe, tak i na základě připomínek odborné veřejnosti.

1. Úvod

Základní kapitál obchodních společností je formou ručení (v ekonomickém slova smyslu) těchto společností za jejich závazky, neboť věřitel se oprávněně spoléhá na skutečnost, že společnost obdržela aktiva ve stejné výši. Smyslem právní úpravy je udržet výši aktiv alespoň na úrovni základního kapitálu zvětšeného o nedistribovatelné položky¹. Pokud akciová společnost nabude své vlastní akcie, snižuje tím de facto hodnotu svého základního kapitálu o hodnotu nabytých akcií, takže výše jejího základního kapitálu zapsaná do obchodního rejstříku se může stát do jisté míry fiktivní. Bez zvláštní právní regulace by to mohlo znamenat vznik sebeovládání, protože rozhodování by nepříslušelo v části nabytých vlastních akcií akcionářům stojícím vně společnosti, nýbrž by příslušelo samotné společnosti.

Nabývání vlastních akcií je z těchto důvodů považováno v zásadě za negativní jev, ale vzhledem k tomu, že je za určitých podmínek nezbytný a nemusí být vždy zcela škodlivý, vyvinula se právní úprava od prostého zákazu k vymezení omezujících podmínek. Možnost nabývat vlastní akcie je tak povolena pouze v některých případech za splnění podmínek stanovených obchodním zákoníkem. Základní úpravu obsahuje obchodní zákoník v ustanoveních § 161 až 161f a v některých souvisejících ustanoveních.

2. Oprávnění a podmínky k nabytí, následné povinnosti

Z ustanovení obchodního zákoníku je možné dovodit devět situací, ve kterých může společnost vlastní akcie nabývat. V každém z následujících bodů jsou popsány předpoklady, které musí být splněny, aby společnost mohla vlastní akcie nabýt, dále povinnosti, které jí vyplývají ze zákona, pokud vlastní akcie nabude, a seznam dokladů, které slouží k prokázání splnění všech povinností vyplývajících společnosti ze zákona při nabytí vlastních akcií. Pro

¹ pro účely této práce se vlastní kapitál pomyslně dělí na nedistribovatelnou část, kterou tvoří základní kapitál, případně zvýšený o položky uvedené v § 178 odst. 2 písm. a) a b), plus zákonný rezervní fond, a část distribovatelnou, které odpovídá zbývající část vlastního kapitálu. Přesto, že stanovy společnosti mohou stanovit, že společnost je povinna vytvářet statutární nedělitelný fond, je tento fond z hlediska účelu úpravy týkající se vytváření zvláštního rezervního fondu považován za součást distribovatelné části vlastního kapitálu, protože stačí pouhé usnesení valné hromady o změně účelu tohoto fondu, aby jej společnost mohla použít například k výplatě dividend.

snazší orientaci je u každého bodu uveden kompletní přehled předpokladů, povinností a dokladů vztahujících se k danému bodu.

Je přitom nutno rozlišovat mezi nabytím a upsáním vlastních akcií, protože upsání vlastních akcií akciovým společenstvem zakazuje § 161 obchodního zákoníku. Společnosti je také zakázáno poskytovat zálohy při nabývání vlastních akcií a poskytování půjček a úvěrů pro účely nabytí jejich akcií, jakož i takové úvěry či půjčky zajišťovat. Výjimku tvoří nabývání vlastních akcií za účelem jejich prodeje zaměstnancům (viz. bod 2.3. tohoto dokumentu).

2.1. Usnesení valné hromady podle § 161a odst. 1

Společnost sama nebo prostřednictvím jiné osoby jednající vlastním jménem na účet společnosti může nabývat své vlastní akcie na základě usnesení valné hromady společnosti.

2.1.1. Předpoklady nabytí

- platné usnesení valné hromady, které obsahuje:
 - nejvyšší množství akcií, které společnost může nabýt
 - dobu, na jakou může společnost akcie nabýt (ne delší 18 měsíců)
 - nejvyšší a nejnižší cenu, za niž může společnost akcie nabýt (nabývá-li je za úplatu)

Podmínka usnesení valné hromady nemusí být splněna v případě, že jsou vlastní akcie nabývány k odvrácení značné škody (viz níže 2.2.) nebo za účelem jejich prodeje zaměstnancům (viz níže 2.3.)

- jmenovitá hodnota všech vlastních akcií a zatímních listů v majetku společnosti, včetně akcií, které získala osoba ovládaná společností nebo jiná osoba, která získala akcie vlastním jménem na účet společnosti, nepřesáhne 10 % základního kapitálu společnosti
- součet základního kapitálu, upsané jmenovité hodnoty akcií upsaných na zvýšení základního kapitálu, který doposud nebyl zapsán v obchodním rejstříku (§ 178 odst. 2 písm. a), a zákonných rezervních fondů (§ 178 odst. 2 písm. b) nepřesáhne výši vlastního kapitálu

2.1.2. Následné povinnosti

- zpráva o podnikatelské činnosti společnosti a o stavu jejího majetku, kterou představenstvo předkládá valné hromadě (§ 161d odst. 5), musí obsahovat alespoň tyto další náležitosti:
 - že společnost nabyla vlastní akcie na základě rozhodnutí valné hromady
 - kolik akcií a o jaké jmenovité hodnotě společnost během účetního období nabyla a zcizila
 - součet kupních cen nakoupených a prodaných akcií za účetní období s uvedením nejnižší a nejvyšší ceny v případě, že akcie byly nabyty za úplatu
 - počet a jmenovitou hodnotu všech akcií společnosti, které byly v majetku společnosti, a jejich podíl na základním kapitálu, a to na počátku a na konci účetního období
- zcizit akcie ve lhůtě, o které rozhodla valná hromada (viz. 2.1.1. bod první)
- bez ohledu na výše uvedenou lhůtu snížit základní kapitál bez zbytečného odkladu poté, co součet základního kapitálu, jmenovitých hodnot akcií upsaných na zvýšení základního kapitálu, které doposud nebylo zapsáno v obchodním rejstříku (§ 178 odst. 2 písm. a), a zákonných rezervních fondů (§ 178 odst. 2 písm. b) přesáhne výši vlastního kapitálu

2.1.3. Doklady potřebné k doložení splnění podmínek

- ověřená kopie zápisu z valné hromady, na které bylo rozhodnuto o nabytí vlastních akcií

- doklad o splnění podmínky, že základní kapitál zvýšený o některé položky nepřesáhl v důsledku nabytí vlastních akcií výši vlastního kapitálu (viz. 2.1.1. třetí odrážka), např. rozvaha společnosti ke dni nabytí vlastních akcií
- informace o tom, zda, příp. jaká osoba ovládaná společností má v majetku akcie společnosti, příp. doklad o množství a hodnotě těchto akcií
- informace o tom, zda osoba jednající vlastním jménem na účet společnosti (např. obchodník s cennými papíry na základě komisionářské smlouvy o obstarání koupě nebo prodeje cenného papíru (§ 28 a násl. zákona o cenných papírech) získala akcie společnosti, příp. doklad o množství a hodnotě těchto akcií

(pozn.: změní-li se některá ze skutečností uvedených v předchozích dvou bodech, informovat o tom Komisi – stále trvá podmínka § 161a odst. 1 písm. b)

- doklad o právním titulu nabytí vlastních akcií (např. smlouva o převodu cenných papírů (§ 13 a násl. zákona o cenných papírech))
- ověřená kopie zprávy o podnikatelské činnosti společnosti a o stavu jejího majetku² s náležitostmi podle § 161d odst. 5 (viz. 2.1.2. bod 3)
- rozhodla-li společnost o snížení základního kapitálu (§ 161c odst. 2), zaslat Komisi ověřenou kopii rozhodnutí rejstříkového soudu o zápisu snížení základního kapitálu

nebo

- doklad o zcizení akcií společnosti (např. smlouva o převodu cenných papírů (§ 13 a násl. zákona o cenných papírech))

(pozn.: příslušné doklady stačí zaslat k prvnímu dni nabytí vlastních akcií, resp. ke dni následujícímu po každé pozdější rozhodné události, jakou je např. valná hromada, zcizení akcií, snížení základního kapitálu apod.).

2.2. Rozhodnutí představenstva podle § 161a odst. 2

2.2.1. Předpoklady

- rozhodnutí představenstva o nabytí vlastních akcií společností z důvodu odvrácení bezprostředně hrozící škody (např. při výrazném poklesu kurzu akcie)
- jmenovitá hodnota všech vlastních akcií a zatímních listů v majetku společnosti, včetně akcií, které získala osoba ovládaná společností nebo jiná osoba, která získala akcie vlastním jménem na účet společnosti, nepřesáhne 10 % základního kapitálu společnosti
- součet základního kapitálu, jmenovitých hodnot akcií upsaných na zvýšení základního kapitálu, které doposud nebylo zapsáno v obchodním rejstříku (§ 178 odst. 2 písm. a), a zákonných rezervních fondů (§ 178 odst. 2 písm. b) nepřesáhne výši vlastního kapitálu

2.2.2. Následné povinnosti

- seznámit nejbližší valnou hromadu s důvody a účelem uskutečněných nákupů, s počtem a jmenovitou hodnotou nabytých akcií, s jejich podílem na základním kapitálu společnosti a s cenou, která za ně byla zaplacená (§ 161a odst. 2 věta druhá)
- zpráva o podnikatelské činnosti společnosti a o stavu jejího majetku, kterou představenstvo předkládá valné hromadě podle § 192 odst. 2 jako součást výroční zprávy³ (§ 161d odst. 5), musí obsahovat alespoň tyto další náležitosti:

² zpráva o majetku společnosti je podle ustanovení § 192 odst. 2 součástí výroční zprávy. Výroční zpráva společnosti, jejíž akcie jsou registrované, musí obsahovat náležitosti uvedené v § 80a zákona o cenných papírech, a je součástí plnění informační povinnosti touto společností podle zákona o cenných papírech. Z tohoto důvodu nemusí společnosti, jejichž akcie jsou registrované, zasílat kopii zprávy o stavu majetku, neboť Komise ji může zkontrolovat z plnění informační povinnosti.

- že společnost nabytí vlastní akcie na základě rozhodnutí představenstva z důvodu odvrácení značné škody bezprostředně hrozící společnosti
- kolik akcií a o jaké jmenovité hodnotě společnost během účetního období nabytí a zcizila
- součet kupních cen nakoupených a prodaných akcií za účetní období s uvedením nejnižší a nejvyšší ceny v případě, že akcie byly nabyty za úplaty
- počet a jmenovitou hodnotu všech akcií společnosti, které byly v majetku společnosti, a jejich podíl na základním kapitálu, a to na počátku a na konci účetního období

pozn.: nezaměňovat s obsahem seznámení nejbližší valné hromady (třetí odrážka tohoto odstavce)

- zcizit akcie ve lhůtě 18 měsíců
- bez ohledu na výše uvedenou lhůtu snížit základní kapitál bez zbytečného odkladu poté, co součet základního kapitálu, upsané jmenovité hodnoty akcií upsaných na zvýšení základního kapitálu, které doposud nebylo zapsáno v obchodním rejstříku (§ 178 odst. 2 písm. a), a zákonných rezervních fondů (§ 178 odst. 2 písm. b) přesáhne výši vlastního kapitálu

2.2.3. Doklady potřebné k doložení splnění podmínek

- ověřená kopie zápisu z jednání představenstva, na kterém bylo rozhodnuto o nabytí vlastních akcií společností
- zápis z jednání nejbližší valné hromady, který bude obsahovat následující údaje:
 - důvod a účel uskutečněných nákupů vlastních akcií
 - počet a jmenovitá hodnota nabytých akcií
 - podíl nabytých akcií na základním kapitálu společnosti
 - cena, která byla za akcie zaplácena
- doklad o splnění podmínky, že základní kapitál zvýšený o některé položky nepřesáhl v důsledku nabytí vlastních akcií vlastního kapitálu (viz. 2.2.1. třetí odrážka), např. rozvaha společnosti ke dni nabytí vlastních akcií
- informace o tom, zda, příp. která osoba ovládaná společností, má v majetku akcie společnosti, příp. doklad o množství a hodnotě těchto akcií
- informace o tom, zda osoba jednající vlastním jménem na účet společnosti (např. obchodník s cennými papíry na základě komisionářské smlouvy o obstarání koupě nebo prodeje cenného papíru (§ 28 a násl. zákona o cenných papírech) získala akcie společnosti, příp. doklad o množství a hodnotě těchto akcií

(pozn.: změnil-li se některá ze skutečností uvedených v předchozích dvou bodech, informovat o tom Komisi – stále trvá podmínka § 161a odst. 1 písm. b)

- doklad o právním titulu nabytí vlastních akcií (např. smlouva o převodu cenných papírů (§ 13 a násl. zákona o cenných papírech))
- ověřená kopie zprávy o podnikatelské činnosti společnosti a o stavu jejího majetku s náležitostmi podle § 161d odst. 5 (viz. 2.2.2. bod 4)
- rozhodla-li se společnost snížit základní kapitál (§ 161c odst. 2), je třeba zaslat Komisi ověřenou kopii rozhodnutí rejstříkového soudu o zápisu usnesení o snížení základního kapitálu a o zápisu snížení

nebo

- doklad o zcizení akcií společnosti (např. smlouva o převodu cenných papírů (§ 13 a násl. zákona o cenných papírech))

(pozn.: příslušné doklady stačí zaslat ke dni nabytí vlastních akcií, resp. ke dni následujícímu po pozdější rozhodné události, jakou je např. valná hromada).

³ u společností, jejichž akcie nejsou registrované, podle zákona o účetnictví, u společností, jejichž akcie jsou registrované, podle zákona o cenných papírech

2.3. Rozhodnutí představenstva podle § 161a odst. 3

2.3.1. Předpoklady

- rozhodnutí představenstva o nabytí vlastních akcií společností za účelem prodeje těchto akcií zaměstnancům (na základě plánu zaměstnaneckého vlastnictví akcií – podle § 158)
- jmenovitá hodnota všech vlastních akcií a zatímních listů v majetku společnosti, včetně akcií, které získala osoba ovládaná společností nebo jiná osoba, která získala akcie vlastním jménem na účet společnosti, nepřesáhne 10 % základního kapitálu společnosti
- součet základního kapitálu, jmenovitých hodnot akcií upsaných na zvýšení základního kapitálu, které doposud nebylo zapsáno v obchodním rejstříku (§ 178 odst. 2 písm. a), a zákonných rezervních fondů (§ 178 odst. 2 písm. b) nepřesáhne výši vlastního kapitálu

2.3.2. Následné povinnosti

- zpráva o podnikatelské činnosti společnosti a o stavu jejího majetku, kterou představenstvo předkládá valné hromadě (§ 161d odst. 5), musí obsahovat také alespoň následující údaje:
 - že společnost nabyla vlastní akcie za účelem jejich prodeje zaměstnancům
 - kolik akcií a o jaké jmenovité hodnotě společnost během účetního období nabyla a zcizila
 - součet kupních cen nakoupených a prodaných akcií za účetní období s uvedením nejnižší a nejvyšší ceny v případě, že akcie byly nabyty za úplat
 - počet a jmenovitou hodnotu všech akcií společnosti, které byly v majetku společnosti, a jejich podíl na základním kapitálu, a to na počátku a na konci účetního období
- pokud zaměstnanci v souladu s ustanovením § 158 a stanovami společnosti nesplácí celou kupní cenu akcií, nesmí souhrn částí kupních cen nesplácených zaměstnanci překročit 5 % základního kapitálu v době, kdy se o prodeji akcií zaměstnancům rozhoduje
- zcizit akcie ve lhůtě 12 měsíců.

2.3.3. Doklady potřebné k doložení splnění podmínek

- kopie stanov, ze které bude patrné, že společnost má vypracovaný plán zaměstnaneckého vlastnictví akcií a že jsou splněny podmínky uvedené v § 158 obchodního zákoníku
 - ověřená kopie zápisu o rozhodnutí představenstva, které rozhodlo o nabytí vlastních akcií společností (v tom kterém konkrétním případě) za účelem jejich prodeje zaměstnancům (nevyplývá-li přesný postup ze stanov společnosti)
 - doklad o splnění podmínky, že základní kapitál zvýšený o některé položky nepřesáhl v důsledku nabytí vlastních akcií výši vlastního kapitálu (viz. 2.3.1. třetí odrážka), např. rozvaha společnosti ke dni nabytí vlastních akcií
 - informace o tom, zda, příp. která osoba ovládaná společností má v majetku akcie společnosti, příp. doklad o množství a hodnotě těchto akcií
 - doklad o tom, že osoba jednající vlastním jménem na účet společnosti (např. obchodník s cennými papíry na základě komisionářské smlouvy o obstarání koupě nebo prodeje cenného papíru (§ 28 a násl. zákona o cenných papírech) získala akcie společnosti, příp. doklad o množství a hodnotě těchto akcií
- (pozn.: změnil-li se některá ze skutečností uvedených v předchozích dvou bodech, informovat o tom Komisi – stále trvá podmínka § 161a odst. 1 písm. b)
- doklad o právním titulu nabytí vlastních akcií (např. smlouva o převodu cenných papírů (§ 13 a násl. zákona o cenných papírech))

- ověřená kopie zprávy o podnikatelské činnosti společnosti a o stavu jejího majetku s náležitostmi podle § 161d odst. 5 (viz. 2.3.2. bod 3)
 - rozhodla-li společnost o snížení základního kapitálu (§ 161c odst. 2), zaslat Komisi ověřenou kopii rozhodnutí rejstříkového soudu o zápisu usnesení o snížení základního kapitálu a o snížení základního kapitálu
- nebo
- doklad o zcizení akcií společnosti jejím zaměstnancům (např. smlouva o převodu cenných papírů (§ 13 a násl. zákona o cenných papírech, doplněná např. čestným prohlášením o tom, že nabyvatel akcií je zaměstnancem společnosti, není-li to patrné ze smlouvy samé)
- (pozn.: příslušné doklady stačí zaslat ke dni nabytí vlastních akcií, resp. ke dni následujícímu po pozdější rozhodné události, jakou je např. valná hromada).

V následujících případech je možné nabytí vlastních akcií bez splnění podmínky usnesení valné hromady a dalších podmínek uvedených v § 161a:

2.4. V souvislosti se snížením základního kapitálu

2.4.1. Předpoklady

- platné usnesení valné hromady o snížení základního kapitálu společnosti vzetím akcií z oběhu na základě návrhu nebo losování
- součet jmenovitých hodnot nabývaných vlastních akcií nesmí přesáhnout hodnotu, o kterou se základní kapitál snižuje (při respektování § 213c odst. 8)

2.4.2. Následné povinnosti

- zpráva o podnikatelské činnosti společnosti a o stavu jejího majetku, kterou představenstvo předkládá valné hromadě (§ 161d odst. 5), musí obsahovat také alespoň následující údaje:
 - že společnost nabyla vlastní akcie za účelem provedení rozhodnutí valné hromady o snížení základního kapitálu,
 - kolik akcií a o jaké jmenovité hodnotě společnost během účetního období nabyla a zcizila,
 - součet kupních cen nakoupených akcií za účetní období s uvedením nejnižší a nejvyšší ceny v případě, že akcie byly nabyty za úplatu a
 - počet a jmenovitou hodnotu všech akcií společnosti, které byly v majetku společnosti, a jejich podíl na základním kapitálu, a to na počátku a na konci účetního období
 - společnost musí snížit základní kapitál v souladu s usnesením valné hromady
- nebo
- akcie zcizit, pokud se valná hromada usnese na upuštění od snížení základního kapitálu
 - bez ohledu na výše uvedenou lhůtu snížit základní kapitál bez zbytečného odkladu poté, co součet základního kapitálu, upsané jmenovité hodnoty akcií upsaných na zvýšení základního kapitálu, který doposud nebyl zapsán v obchodním rejstříku (§ 178 odst. 2 písm. a), a zákonných rezervních fondů (§ 178 odst. 2 písm. b) přesáhne výši vlastního kapitálu

2.4.3. Doklady potřebné k doložení splnění podmínek

- ověřená kopie notářského zápisu o usnesení valné hromady o snížení základního kapitálu společnosti (§ 186 odst. 6) s náležitostmi podle § 211 a násl.
- ověřená kopie zprávy o podnikatelské činnosti společnosti a o stavu jejího majetku s náležitostmi podle § 161d odst. 5 (viz. 2.4.2. bod 3)
- ověřená kopie rozhodnutí rejstříkového soudu o zápisu usnesení o snížení základního kapitálu společnosti a o zápisu snížení základního kapitálu

nebo

- doklad o zcizení akcií společnosti (např. smlouva o převodu cenných papírů (§ 13 a násl. zákona o cenných papírech) např. v případě, že se společnosti nepodaří uspokojit nebo dostatečně zajistit pohledávky věřitelů společnosti (viz. § 216 odst. 1)

(pozn.: příslušné doklady stačí zaslat ke dni nabytí vlastních akcií, resp. ke dni následujícímu po pozdější rozhodné události, jakou je např. valná hromada).

2.5. Právní nástupnictví podle § 161b odst. 1 písm. b)

2.5.1. Předpoklady

- společnost nabude své vlastní akcie jako právní nástupce vstupující do všech práv osoby, která byla majitelem těchto akcií (např. v důsledku sloučení s jinou společností jako nástupnická společnost společnosti zanikající, která vlastnila akcie společnosti nástupnické)

2.5.2. Následné povinnosti

- zpráva o podnikatelské činnosti společnosti a o stavu jejího majetku, kterou představenstvo předkládá valné hromadě (§ 161d odst. 5), musí obsahovat také alespoň následující údaje:
 - že společnost nabyla vlastní akcie jako právní nástupce vstupující do všech práv osoby, která byla jejich majitelem,
 - kolik akcií a o jaké jmenovité hodnotě společnost během účetního období nabyla a zcizila,
 - součet hodnot akcií, v jakých jsou vedeny v účetnictví společnosti, a cen, za které byly akcie prodány, za účetní období
 - počet a jmenovitou hodnotu všech akcií společnosti, které byly v majetku společnosti, a jejich podíl na základním kapitálu, a to na počátku a na konci účetního období
- společnost je povinna zcizit akcie do tří let ode dne jejich nabytí
- bez ohledu na výše uvedenou lhůtu snížit základní kapitál bez zbytečného odkladu poté, co součet základního kapitálu, jmenovitých hodnot akcií upsaných na zvýšení základního kapitálu, které doposud nebylo zapsáno v obchodním rejstříku (§ 178 odst. 2 písm. a), a zákonných rezervních fondů (§ 178 odst. 2 písm. b) přesáhne výši vlastního kapitálu

2.5.3. Doklady potřebné k doložení splnění podmínek

- doklad o právním nástupnictví a právním důvodu nabytí vlastních akcií z titulu právního nástupnictví (společnost musí prokázat nabytí vlastních akcií v souvislosti se vznikem právního nástupnictví, např. smlouvou o fúzi, dokladem o zápisu fúze do obchodního rejstříku)
- ověřená kopie zprávy o podnikatelské činnosti společnosti a o stavu jejího majetku s náležitostmi podle § 161d odst. 5 (viz. 2.5.2. bod 3)
- doklad o zcizení akcií společnosti (např. smlouva o převodu cenných papírů (§ 13 a násl. zákona o cenných papírech)) a nedojde-li ke zcizení akcií ve lhůtě, rozhodnutí rejstříkového soudu o zápisu snížení základního kapitálu společnosti (pozn.: příslušné doklady stačí zaslat ke dni nabytí vlastních akcií, resp. ke dni následujícímu po pozdější rozhodné události, jakou je např. valná hromada).

2.6. Plnění povinností uložené zákonem nebo rozhodnutím soudu podle § 161b odst. 1 písm. c)

2.6.1. Předpoklady

- společnost plní povinnost, která jí vyplývá ze zákona nebo na základě soudního rozhodnutí k ochraně minoritních akcionářů (např. při rozhodnutí valné hromady o omezení převoditelnosti akcií společnosti na jméno podle § 186a odst. 3, kdy je

společnost povinna odkoupit od některých akcionářů tyto jejich akcie, odkoupení akcií nástupnickou společností při fúzi v určitých případech podle § 220m, nebo u akcií na jméno s převoditelností vázanou na souhlas orgánu společnosti v případě, že tento orgán souhlas neudělí, i když nebyl povinen jej odmítnout, podle § 156 odst. 4)

2.6.2. *Následné povinnosti*

- zpráva o podnikatelské činnosti společnosti a o stavu jejího majetku, kterou představenstvo předkládá valné hromadě (§ 161d odst. 5), musí obsahovat také alespoň následující údaje:
 - že společnost nabyla vlastní akcie z důvodu plnění povinnosti uložené jí zákonem nebo na základě soudního rozhodnutí k ochraně menšinových akcionářů
 - kolik akcií a o jaké jmenovité hodnotě společnost během účetního období nabyla a zcizila
 - součet kupních cen nakoupených a prodaných akcií za účetní období s uvedením nejnižší a nejvyšší ceny v případě, že akcie byly nabyty za úplatu
 - počet a jmenovitou hodnotu všech akcií společnosti, které byly v majetku společnosti, a jejich podíl na základním kapitálu, a to na počátku a na konci účetního období
- zcizit akcie do tří let ode dne jejich nabytí, a v případě, že se jedná o plnění povinnosti podle § 186a odst. 1 nebo 3 (při zrušení registrace akcií, omezení převoditelnosti akcií na jméno, atp.), zcizit akcie do tří měsíců ode dne jejich nabytí akcionářům, kteří pro zrušení registrace či omezení převoditelnosti hlasovali (viz. § 186a odst. 7), pokud je nemůže zcizit výhodněji
- bez ohledu na výše uvedenou lhůtu snížit základní kapitál bez zbytečného odkladu poté, co součet základního kapitálu, jmenovitých hodnot akcií upsaných na zvýšení základního kapitálu, které doposud nebylo zapsáno v obchodním rejstříku (§ 178 odst. 2 písm. a), a zákonných rezervních fondů (§ 178 odst. 2 písm. b) přesáhne výši vlastního kapitálu

2.6.3. *Doklady potřebné k doložení splnění podmínek*

- doklad o důvodu nabytí vlastních akcií z titulu plnění povinnosti (2.6.1.)
- ověřená kopie zprávy o podnikatelské činnosti společnosti a o stavu jejího majetku s náležitostmi podle § 161d odst. 5 (viz. 2.6.2. bod 3)
- doklad o zcizení akcií společnosti (např. smlouva o převodu cenných papírů (§ 13 a násl. zákona o cenných papírech) a nedojde-li ke zcizení akcií ve lhůtě,
- rozhodnutí rejstříkového soudu o zápisu snížení základního kapitálu společnosti (pozn.: příslušné doklady stačí zaslat ke dni nabytí vlastních akcií, resp. ke dni následujícímu po pozdější rozhodné události, jakou je např. valná hromada).

2.7. **Soudní dražba podle § 161b odst. 1 písm. d)**

2.7.1. *Předpoklady*

- společnost nabude akcie v soudní dražbě při výkonu rozhodnutí na vymožení pohledávky společnosti proti majiteli splacených akcií

2.7.2. *Následné povinnosti*

- zpráva o podnikatelské činnosti společnosti a o stavu jejího majetku, kterou představenstvo předkládá valné hromadě (§ 161d odst. 5), musí obsahovat také alespoň následující údaje:
 - že společnost nabyla vlastní akcie v soudní dražbě při výkonu rozhodnutí na vymožení pohledávky společnosti proti majiteli splacených akcií
 - kolik akcií a o jaké jmenovité hodnotě společnost během účetního období nabyla a zcizila

- součet kupních cen nabytých a prodaných akcií za účetní období s uvedením nejnižší a nejvyšší ceny v případě, že akcie byly nabyty za úplat
- počet a jmenovitou hodnotu všech akcií společnosti, které byly v majetku společnosti, a jejich podíl na základním kapitálu, a to na počátku a na konci účetního období
- zcizit akcie do tří let ode dne jejich nabytí
- bez ohledu na výše uvedenou lhůtu snížit základní kapitál bez zbytečného odkladu poté, co součet základního kapitálu, jmenovitých hodnot akcií upsaných na zvýšení základního kapitálu, které doposud nebylo zapsáno v obchodním rejstříku (§ 178 odst. 2 písm. a), a zákonných rezervních fondů (§ 178 odst. 2 písm. b) přesáhne výši vlastního kapitálu

2.7.3. Doklady potřebné k doložení splnění podmínek

- ověřenou kopii protokolu o dražbě, případně příkazu pro Středisko cenných papírů
- ověřená kopie zprávy o podnikatelské činnosti společnosti a o stavu jejího majetku s náležitostmi podle § 161d odst. 5 (viz. 2.7.2. bod 3)
- doklad o zcizení akcií společnosti (např. smlouva o převodu cenných papírů (§ 13 a násl. zákona o cenných papírech) a nedojde-li ke zcizení akcií ve lhůtě, rozhodnutí rejstříkového soudu o zápisu snížení základního kapitálu společnosti (pozn.: příslušné doklady stačí zaslat ke dni nabytí vlastních akcií, resp. ke dni následujícímu po pozdější rozhodné události, jakou je např. valná hromada).

2.8. Bezplatné nabytí podle § 161b odst. 2 věta první

2.8.1. Předpoklady

- v tomto případě zákon nestanoví žádné předpoklady nabytí vlastních akcií

2.8.2. Následné povinnosti

- zpráva o podnikatelské činnosti společnosti a o stavu jejího majetku, kterou představenstvo předkládá valné hromadě (§ 161d odst. 5), musí obsahovat také alespoň následující údaje:
 - že společnost bezplatně nabyla vlastní akcie
 - kolik akcií a o jaké jmenovité hodnotě společnost během účetního období nabyla a zcizila
 - součet kupních cen prodaných akcií za účetní období
 - počet a jmenovitou hodnotu všech akcií společnosti, které byly v majetku společnosti, a jejich podíl na základním kapitálu, a to na počátku a na konci účetního období
- společnost musí akcie zcizit do 18 měsíců ode dne jejich nabytí nebo o jejich hodnotu snížit základní kapitál
- bez ohledu na výše uvedenou lhůtu snížit základní kapitál bez zbytečného odkladu poté, co součet základního kapitálu, jmenovitých hodnot akcií upsaných na zvýšení základního kapitálu, které doposud nebylo zapsáno v obchodním rejstříku (§ 178 odst. 2 písm. a), a zákonných rezervních fondů (§ 178 odst. 2 písm. b) přesáhne výši vlastního kapitálu

2.8.3. Doklady potřebné k doložení splnění podmínek

- ověřená kopie zprávy o podnikatelské činnosti společnosti a o stavu jejího majetku s náležitostmi podle § 161d odst. 5 (viz. 2.8.2. odrážka třetí)
- ověřená kopie rozhodnutí rejstříkového soudu o zápisu snížení základního kapitálu společnosti nebo
- doklad o zcizení akcií společnosti (např. smlouva o převodu cenných papírů (§ 13 a násl. zákona o cenných papírech) (pozn.: příslušné doklady stačí zaslat ke dni nabytí vlastních akcií, resp. ke dni následujícímu po pozdější rozhodné události, jakou je např. valná hromada).

2.9. Nabývání ovládající osobou ve smyslu § 161f

Pro nabývání akcií či zatímních listů ovládající osoby ovládanou osobou platí obdobně či přiměřeně některá ustanovení o nabývání vlastních akcií nebo zatímních listů akciovou společností. Jsou to následující:

- obecný zákaz upisování akcií ovládající osoby (§ 161)
- usnesení valné hromady o nabytí vlastních akcií nebo zatímních listů (viz. 2.1 v tomto dokumentu⁴ - na rozdíl od nabytí vlastních akcií akciovou společností se v případě nabytí akcií společností ovládající společností ovládanou použije celé ustanovení § 161a odst. 1 písm. c), tedy *společnost musí mít zdroje na vytvoření zvláštního rezervního fondu* na vlastní akcie podle § 161d odst. 2 a součet výše základního kapitálu a částek uvedených v § 178 odst. 2 písm. a) a b) *po vytvoření zvláštního rezervního fondu* podle § 161d odst. 2 nepřesáhne výši vlastního kapitálu)
- nákup vlastních akcií při hrozícím nebezpečí značné škody (viz. 2.2 v tomto dokumentu⁵ - na rozdíl od nabytí vlastních akcií akciovou společností se v případě nabytí akcií společností ovládající společností ovládanou použije celé ustanovení § 161a odst. 1 písm. c), tedy *společnost musí mít zdroje na vytvoření zvláštního rezervního fondu* na vlastní akcie podle § 161d odst. 2 a součet výše základního kapitálu a částek uvedených v § 178 odst. 2 písm. a) a b) *po vytvoření zvláštního rezervního fondu* podle § 161d odst. 2 nepřesáhne výši vlastního kapitálu)
- nabytí v rámci právního nástupnictví (viz. 2.5 v tomto dokumentu⁶)
- nabytí při plnění povinností uložené zákonem nebo soudním rozhodnutím k ochraně minoritních akcionářů (viz. 2.6 v tomto dokumentu⁷)
- nabytí v soudní dražbě (viz. 2.7 v tomto dokumentu⁸)
- bezplatné nabytí (viz. 2.8 v tomto dokumentu⁹)

Ovládaná osoba nemůže vykonávat hlasovací práva spojená s nabytými akciemi či zatímními listy jí ovládající osoby.

Výše zmíněné obdobné použití ustanovení o nabývání akcií či zatímních listů osobou ovládanou se nepoužijí, jedná-li na účet třetí osoby (není-li tato osoba jí ovládaná, či tuto osobu neovládá jí ovládající osoba), nabývá-li tyto cenné papíry jako obchodník s cennými papíry, nebo získala postavení ovládané osoby až po nabytí akcií nebo zatímních listů.

V případě porušení ustanovení zákona (§ 161c) se použijí obdobně sankce stanovené pro nabytí vlastních akcií akciovou společností (viz. 2.10 v tomto dokumentu).

Vzhledem k tomu, že podle platných právních předpisů o účetnictví je ovládaná společnost, která nabude akcie společnosti ovládající, povinna tyto akcie vykazovat v rozvaze v aktivech, je také povinna vytvořit zvláštní rezervní fond ve stejné výši (§ 161d odst. 2). Vytvoření tohoto fondu je společnost povinna prokázat Komisi například doložením účetního předpisu o zvýšení rezervního fondu s rozvahou společnosti.

⁴ použijí se obdobně předpoklady nabytí, následné povinnosti i dokumenty potřebné k doložení splnění podmínek

⁵ použijí se obdobně předpoklady nabytí, následné povinnosti i dokumenty potřebné k doložení splnění podmínek

⁶ použijí se obdobně předpoklady nabytí, následné povinnosti i dokumenty potřebné k doložení splnění podmínek

⁷ použijí se obdobně předpoklady nabytí, následné povinnosti i dokumenty potřebné k doložení splnění podmínek

⁸ použijí se obdobně předpoklady nabytí, následné povinnosti i dokumenty potřebné k doložení splnění podmínek

⁹ použijí se obdobně předpoklady nabytí, následné povinnosti i dokumenty potřebné k doložení splnění podmínek

2.10. Sankce

Pokud společnost nabude vlastní akcie v rozporu s ustanoveními zákona, není právní úkon, který je titulem tohoto nabytí, neplatný. Pokud ovšem druhá strana právního úkonu nejednala v dobré víře, tedy zjednodušeně řečeno věděla o tom, že právní úkon je v rozporu se zákonem nebo zákon obchází, právní úkon je neplatný, a poskytnutá plnění jsou plněními bez právního důvodu, tedy bezdůvodným obohacením.

Společnost je povinna (nebyl-li právní úkon neplatný) akcie nabyté v rozporu se zákonem zcizit do jednoho roku ode dne, kdy je nabyta, jinak o jejich jmenovitou hodnotu snížit základní kapitál, v opačném případě ji může soud i bez návrhu zrušit a nařídít její likvidaci.

Podle ustanovení obchodního zákoníku (§ 161d odst. 5, případně též ve spojení s § 161f odst. 2) musí zpráva o stavu majetku společnosti předkládaná představenstvem společnosti valné hromadě obdobně obsahovat alespoň údaje uvedené v některém z bodů 2.1.2., 2.2.2., 2.3.2, 2.4.2, 2.5.2, 2.6.2, 2.7.2, 2.8.2.

V souvislosti s novelizací obchodního zákoníku ve vztahu k nabývání vlastních akcií Komise upozorňuje na přechodná ustanovení čl. VIII bod 26. a 27. zákona č. 370/2000 Sb., kterým byl obchodní zákoník s účinností od 1. 1. 2001 novelizován (dále jen „novela“). V případě, že v důsledku použití obchodního zákoníku ve znění účinném od 1. 1. 2001 vznikne mezi určitými osobami vztah ovládající a ovládané osoby, ačkoliv podle dosavadní právní úpravy takovými osobami nebyly, jsou povinny uvést své vzájemné vztahy do souladu s obchodním zákoníkem do šesti měsíců ode dne nabytí účinnosti novely (tj. do 1. 7. 2001), jestliže takovou povinnost dosud neměly. Ovládaná osoba je povinna zcizit akcie ovládající osoby, jež má ve svém majetku, do 18 měsíců ode dne nabytí účinnosti novely, jinak ji soud může i bez návrhu zrušit a nařídít její likvidaci. Ovládaná osoba je povinna vytvořit rezervní fond vyžadovaný podle obchodního zákoníku ve znění účinném od 1. 1. 2001 do 12 měsíců ode dne nabytí účinnosti novely, pokud má k tomuto dni ve svém majetku obchodní podíl nebo akcie ovládající osoby a tuto povinnost dosud neměla, jinak je povinna bez zbytečného odkladu tyto akcie zcizit.

Komise dále upozorňuje, že podle ustanovení § 7a odst. 2 ve spojení s § 9 zákona o Komisi je oprávněna při výkonu dozoru nad nabýváním vlastních akcií či zatímních listů podle § 9 odst. 2 zákona o Komisi uložit kontrolované osobě, aby zjedнала nápravu ve lhůtě stanovené v opatření a ve stanovené lhůtě podala zprávu o přijatých opatřeních, a určit, jakým způsobem je osoba podléhající státnímu doзору povinna nedostatek odstranit, a podle § 9 odst. 3 zákona o Komisi uložit sankci ve formě pokuty za zjištěné porušení povinnosti až do výše 100 mil. Kč. V případě, že společnost porušuje povinnost vytvářet rezervní fond, může soud na návrh státního orgánu nebo osoby, která osvědčí právní zájem, rozhodnout o zrušení společnosti a o její likvidaci podle § 68 odst. 6 písm. d) obchodního zákoníku. Obchodní zákoník upravuje ještě další možnosti, kdy soud může z důvodu neplnění povinností při nabýváním vlastních akcií zrušit společnost, a to i bez návrhu (§ 161b odst. 4, § 161c odst. 2, § 161f odst. 2, § 161f odst. 5 obchodního zákoníku).